

THEOLOGIAI SZEMLE

A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZAK ÖKUMENIKUS TANÁCSÁNAK FOLYÓIRATA

ALAPÍTVÁ 1925

A TARTALOMBÓL

Az orthodox egyház tanítása
az úrvacsoráról

A baptista és az adventista egyházak
úrvacsorai tanítása és gyakorlata

Az Ágostai Hitvallás
és a magyar reformáció

Kálvin megtérése új megvilágításban

Száz éve él egységes szervezetben
a magyar református egyház

A református egyház levelező teológiai
oktatásának tapasztalatairól

Ökumenikus megbeszélés Amerikában
„Együtt a szeretetben”

ÚJ FOLYAM (XXIV)

1 9 8 1

5

Az, hogy az orthodox egyházi közösségen belül csak az igaz hitet vallók és az egyházzal közösségekben levők részesülhetnek az eucharishtiában, annyira kézenfekvő volt, hogy a kánonok erről külön nem is rendelkeznek, legfeljebb indirekt módon. Ugyanis az eucharisztia vétele a különféle eretnokségekből és szakadárságokból visszatérők befogadásának záró aktusa volt, amint azt többek között a trulluszi 95. kánon előírja. Annál inkább részletezik különösen Nagy Szt. Vazul kánonjai a súlyos bűnökbe esettek eltiltását az eucharishtiától, valamint a megtérők visszafogadásához szükséges vezeklés módjait és fokozatait. Úgyisintén szigorú vezeklést ír elő az I. egyetemes zsinat 11. kánonja a kényszer, üldöztetés nélkül történt hitehagyás esetére: „... úgy döntött a zsinat, hogy — bár méltatlannak az emberiségre — mégis nagylelkűen járjunk el velük szemben. Akik tehát igazán megbánják tettüket, három évet töltsenek el a hallgatók (akroómenoi) között mint hívők, és hét évig leboruljanak (hypopiptontes), két évig pedig legyenek imaközösségben a néppel, de a felajánlásban (úrvacsorában) való részvétel nélkül”. Az egyház ökonómiaja ebben a kérdésben inkább az I. egyetemes zsinat 13. kánonjában nyilvánul meg, amely a haláluk órájában megtérő hitehagyottakról kimondja: „A haldoklókra nézve pedig be kell tartani a régi és kánoni törvényt, hogy ha valaki haldoklik, az utolsó és legfontosabb útravalótól nem szabad őt megfosztani. Ha pedig megsírattatván és az eucharishtiában részesülvén, újra az élők közé kerülne, az imaközösségben lévők között legyen a helye. Általában mindenkit, aki halálán van és kéri az eucharishtiát, a püspök, kellő vizsgálat után, részesítsen benne”.

Érdekes módon indokolja a trulluszi 83. kánon a halottak úrvacsoráztatásának tilalmát: „Senki se adja át az elhunyt testének az eucharishtiát. Mert meg van írva: 'Vegyétek, egyétek'; márpedig a halottak teste se el nem veheti, se meg nem eheti az eucharishtiát”.

Végül, a trulluszi 23. kánon szimóniának nevezi az eucharishtiának anyagi ellenszolgáltatásért való kiszolgáltatását, s a vétkesnek egyházi rangjától való megfosztását írja elő.

A fentebb vázolt kánoni szempontokból világos, hogy az orthodox egyház, ökumenikus beállítottsága ellenére sem tartja megvalósíthatónak az újabban gyakran tárgyalt ún. interkommuniót. Az eucharishtiát ugyanis ekkleziológiailag nem eszköznek tekinti a megbontott keresztény egység visszaállításához, hanem a majd helyreállt egység céljának, végeredményének, megpecsételéseként. Mindazonáltal nem hagyhatjuk figyelmen kívül a következő esetet. Mint ismeretes, a II. vatikáni zsinatnak az ökumenizmusról szóló dekrétumához a

vatikáni Keresztény Egységtilkarság külön végrehajtási utasítást (direktóriumot) adott ki, amelynek egyik rendelkezése szerint, rendkívül indokolt esetekben a keleti nem-katolikus keresztények is igénybe vehetik katolikus papok részéről egyes szentségek (gyónás, eucharisztia, kenet) kiszolgáltatását, és hasonló esetekben a katolikusok is járulhatnak a nem-katolikus keleti papok által kiszolgáltattott szentségekhez. Ennek megfelelő viszont-intézkedést egyedül az Orosz Orthodox Egyház tett, amikor Szt. Szinódusa 1969-ben hasonló értelmű határozatot hozott a Szibériában élő nem-orthodoxokra vonatkozóan. Ott ugyanis nem-orthodox lelkes gyakorlatilag nem található. A többi autokefál orthodox egyház különféle módon reagált az orosz Szt. Szinódusnak erre a határozatára: a helyesléstől a legkeményebb elutasításig. Nem vagyunk hivatalosak a kérdés eldöntésére, mégis megkockáztatjuk az alábbi szerény véleményünk kifejezését. Ha már 325-ben, az I. egyetemes zsinat a 13. kánonjával halálos veszély esetére kötelezővé tette az eucharisztia kiosztását még a hitehagyottaknak is, ha az úrvacsorát kéri, ugyanez nem tagadható meg orthodox részről hasonló esetben az életükben esetleg mindvégig hívő keresztényektől sem, akik földi életüket az úrvacsora vételével kívánják befejezni, még ha egyik-másik hit-tani nézetük el is tér az orthodoxtól. Ha nem is annyira határozottan, (erről külön értekezést lehetne írni), hasonló a véleményünk a fordított esetről is: a halálán levő orthodox hívő is inkább fogadja el az eucharishtiát nem-orthodox paptól, mintsem bűnösen távozzék az élők világából. Ebben nem valamiféle interkommuniót látunk, hanem csupán Krisztus mindenkit átölelő szeretetének megnyilvánulását, aki nemegyszer az „eretnek” szamaritánusokat állította példaképül az igaz hit tisztaságán féltékenyen őrködő zsidók elé.

Dr. Berki Feriz

IRODALOM

Ch. Andrutsos: Dogmatiké tés Orthodoxu Anatolikus Ekklesiás. Athén, 1956. — P. N. Trempelas: Dogmatiké tés Orthodoxu Katholikus Ekklesiás. III. köt. Athén, 1961. — L. Mirkovics: Pravoszlavna Liturgika. III. köt. Belgrad, 1926. — Berki F.: Liturgikon I. köt. II. kiad. Bpest, 1980. — Berki F.: Pásztor J.: Az úri szent vacsora és az egyház társadalmi felelőssége az orthodox egyház és a református egyház tanításában. ThSz. 1977. évi 7-8. sz. — Berki F.: A keleti egyház pneumatológiájának jellegzetességei. ThSz. 1979. évi 2. sz. — N. Milas: Pravoszlavno Crkveno Pravo. Belgrad, 1926. — Berki F.: Kánonok Könyve. I. köt. Bpest, 1946. — Berki F.: Az orthodox kereszténység. Bpest, 1975. — Thréskeutiké kai Ethiké Enkyklopaideia. V. köt. Athén, 1964. — (Orosz nyelven.) V. D. Száricsev: Az eucharishtiáról. Zs.MP 1973. évi 2. sz. — Eucharisztia. (Az EVT „Hit és egyházszervezet” 73. sz. jelentéséből.) — L. Voronov: Eucharisztia. — Mihail érsek: Eucharisztia az orthodox egyház tanítása szerint. — Mihail érsek: Eucharisztia és papság. Bogoszlavszkie Trudy 21. kötet. Moszkva, 1980.

A baptista egyház tanítása az úrvacsoráról és mai gyakorlatának gondjai

Az úrvacsorára vonatkozó baptista tanítás és gyakorlat — kisebb eltérésektől eltekintve — a világ minden táján azonos, annak ellenére, hogy köztudomású a baptisták függetlensége kötelező hitvallások alkalmazásában. A meglévő hitvallások természetesen tartalmazzzák az úrvacsoráról szóló tanítást és a gyakorlati eligazítást is.

A közel másfél évtizede (1967) megfogalmazott hazai baptista hitvallás szerint:

„Hisszük, hogy az úrvacsorát Jézus Krisztus szerezte (Lk 22,19—20, 1Kor 11,23—25.), hogy azzal rend-

szeresen élve (ApCsel 2,42—46, 20,7, 1Kor 11,26a), háláadással emlékezzünk végéremehetetlen szeretetére (1Kor 10,16a, 11,24, 25.), és cselekvő módon hirdessük halálát, amíg visszatér (1Kor 11,26).

Az Úr Jézus halálának emlékjegyveiben, a kenyérben és a borban azok részesülhetnek, akik újjászülettek, hitük vallomására bementek (ApCsel 2,41—42, 1Kor 10,1—4a), Istennel és embertársaikkal rendezett közösségben élnek (Mt 5,23—24, 1Kor 5,11, 10,15—22, 11,27—29).

Az úrvacsora jegyei — a kenyér és a bor, — Krisz-

tus megtört testének és kiontott vérének jelképe (Mt 26,26—28). Ha ezeket hittel, a Megváltóra emlékezve vesszük magunkhoz, a Szentlélek által lélekben egyesülünk Urunkkal, mert a külső cselekmény során megújul bennünk a bizonyosság: Immanuel! Velünk az Isten! (1Kor 10,16).

Az úrvacsorában Krisztussal való közösségünkkel egyidejűleg kiabrázolódik és megújul testvéreinkkel való közösségünk is (1Kor 10,17)."

Ha összehasonlítjuk más baptista hitvallásokkal, a következő észrevételt tehetjük. A rendelkezésünkre álló baptista hitvallások, ha szövegeik nem is azonos szövegűek, de nagy súlyt helyeznek az úrvacsora Biblia szerinti gyakorlására. Mind azonos abban, hogy olyan újjászületett hívő emberek közös emlékvacsorájának tekintik, akiknek élő kapcsolatuk van a bűneikért szenvedett és meghalt Jézus Krisztussal.

A baptista törekvés kezdettől fogva az volt, hogy kutassa az őskeresztény úrvacsora tényét, lényegét és jelentőségét az Újszövetség szerint. Példaként tekintjük, hogy az első keresztények hitében és életében milyen jelentősége volt annak, hogy a meghalt és feltámadott Urat ünneplésben jelenítették meg és milyen magasztos volt ez az ünneplés.

Ezt tükrözik az évszázadok során megalkotott baptista hitvallási cikkelyek és álláspontok. Ezek közül csak néhány jellemzőt idézünk, amelyek valamilyen sajátos fogalmazásban jelentkeznek. Jellemző, hogy jónéhány hitvallási szöveg egy cikkelybe fogja össze a bemenítés (kereszttség) és az úrvacsora tanát, azért egymástól elválaszthatatlan bibliai igazságokat.¹ Több az olyan hitvallás azonban, amely külön pontban foglalkozik az úrvacsorával.

A rendelkezésünkre álló közel ötven hitvallás közül csak néhányból idézünk, részben a közös, részben a különálló cikkelyekből.

„(Hisszük), hogy a keresztvény bemenítés a hívőnek vízbe való bemenítése, az Atya (és) a Fiú és Lélek nevében, hogy bemutassa egy ünnepélyes és szép jelképben hitünket a keresztfeszített, eltemetett és feltámadott Megváltóban ennek tisztító hatalmával; hogy ez előfeltétele az egyházi kapcsolat kiváltságainak; és az Úrvacsorának, amelyben az egyház tagjai a kenyér és bor (szent) használata által együtt emlékeznek Krisztus halálban való szeretetére; amit mindig ünnepélyes önvizsgálat előz meg”²

„Az evangélium rendelkezései. a) A bemenítés (részletezve). b) Az úrvacsora emlékezés Krisztusnak a mi bűneinkért vállalt haláláról, a kenyér használatában, amit az ő megtört teste szimbólumává tett és a pohárban, az ő kiontott vérének jelképében. Ezáltal a hívő kifejezi szeretetét Krisztus iránt, hitét és reménységét Benne, és örök hűséget fogad neki.

Mindazok kiváltsága és kötelessége, akik lelki közösségben vannak Krisztussal, hogy emlékezzenek halálára, és senkinek nincs meg az a joga, hogy ezeket a jegyeket eltültsa legkisebb tanítványaitól”³

„Az úrvacsorát, mint gyülekezeti rendelt, csak bemenített hívőknek és csak a Szentíráson alapuló gyülekezeti keretben lehet kiszolgálni”⁴

„Hisszük, hogy a keresztvény bemenítés (a) a hívőnek vízbe való bemenítése; (b) az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében; (c) hogy bemutassa ünnepélyes és szép szimbólum által a mi hitünket a keresztre feszített, eltemetett és feltámadott Megváltóban azáltal, hogy meghalunk a bűnnek és feltámadunk egy új életre; (d) Hogy ez előfeltétele az egyházi kapcsolat kiváltságainak és az úrvacsoráznak; (e) amelyben a gyülekezet tagjai, a kenyér és bor szent használata által emlékeznek együtt Krisztus halált vállaló szeretetére; (f) ezt mindig ünnepélyes önvizsgálat előzi meg.”⁵

„Az úrvacsora az engedelmisségnek szimbolikus aktsusa, amely által a gyülekezet tagjai, részesülve a kenyérben és a szőlőtöke gyümölcsében, visszaidézik a Megváltó halálát és előretékinenek második eljövételére.”⁶

„Hisszük, hogy az Úr Jézus egyházára hagyta az úrvacsorát, mint szent örökséget, hogy ismét és ismét megünnepeljük, emlékezve a keresztre feszített és közösséget ápolva azzal, aki üdvösségünkért testét adta és aki a gyülekezetet új szövetségbe hívta vérében.

Továbbá hisszük, hogy Krisztus testének a közösséget különösképpen akkor képviseljük, amikor eszünk az egy kenyérből és iszunk az egy pohárból. Ezért csak azok részesedhetnek az Úr asztalában, akik hitben és viselkedésben bizonyítják, hogy bűneik bocsánatát kapták és egy lélekbe és egy testbe merültek be.”⁷

Az úrvacsora a baptista tanításban

Az úrvacsora olyan bibliai szertartás, amelyben az egybegyűlt gyülekezet a feljogosított gyülekezeti képviselő által megtört kenyérből eszik és kiontott borból iszik, cselekedve ezt állandó emlékezéssel az egykor keresztre feszített, de feltámadt Megváltóra, mint a szellemi élet forrására; vagy más szavakkal úgy végezzük el ezt a Krisztus halálát és feltámadását magában rejtő közös cselekményt, mint amely által az újjászületésben elkezdődött élet fennmarad, tovább fejlődik és beteljesedik. Ez lényegében Krisztussal és egymással való közösségünk megerősítése (1Kor 10,16).

Az úrvacsora Krisztus által szerzett ünnepi cselekmény

Krisztus mindenkori tanítványai számára követendő szertartásként rendelte el halálának emlékeztetésére. Ezt Krisztus halála és feltámadása után kellett gyakorolni, mert csakis így tölthette be rendeltetését, hogy az Órula való megemlékezés szertartása legyen.

Az apostoli rendelkezés szerint az egyháznak ezt Krisztus második eljöveteleig, mindig cselekednie kell. Ebből azt következtetjük, hogy az Úrnak eredetileg is az volt az elhatározása, hogy az úrvacsorában egy állandó és egyetemesen kötelező szertartást rendeljen el.

— Mi a „sacramentum” — vagy „szentség” kifejezést elvi okokból nem alkalmazzuk, noha nagyon szent dolog mindnyájunk számára.

Az újszövetségi gyülekezetek egyöntetű gyakorlata továbbá az a tény, hogy az utána következő századokban mindazok az egyházak, amelyek magukat keresztyéneknek vallották, ezt az ünnepi szertartást gyakorolták, igazolja azt a meggyőződést, hogy az úrvacsorát maga Jézus Krisztus szerezte.

Az úrvacsora kiszolgáltatásának módja

1. A szertartás jegyei: kenyér és bor.
2. A közösség mind a két jegyre áll, vagyis a közösség résztvevőinek részesülnie kell mind a kenyérben, mind a borban.
3. A szent jegyekben való részesülés ünnepélyes természetű.
4. A közös vacsora a megemlékezés ünnepe — nem csak azáltal, hogy Krisztust emlékeztetünkbe idézzük, hanem azáltal is, hogy Krisztus halálát hirdetjük a világnak.
5. Gyülekezetben kell megünnepelni! Nem egyes egyének magános lelkigyakorlata, mert hirdetni, felmutatni nem lehetséges másként, mint közösségben.

6. Az úrvacsora rendeltetésszerű kiszolgáltatásáért való felelősség az egyházat, mint testületet terheli, s e tekintetben a lelkipásztor az egyház illetékes képviselője és szerve. Rendkívüli szükség esetében mégis, pl. a gyülekezetnek nincs lelkipásztora és más ordinált lelkészt sem lehet segítségül hívni, a gyülekezet által a saját kebeléből kirendelt felavatott személy is kiszolgáltathatja.

7. *Hogy milyen gyakran kell úrvacsorához járulni*, ez nincs meghatározva, sem az újszövetségi rendelkezésekben, sem az Újszövetségen alapuló egységes gyakorlat szerint. Van példa mindennapi és a hetenkénti úrvacsorázásra is. Tekintettel arra, valamint a szertartás gyakorlatának mellékes körülményeire, minden gyülekezet a saját belátása szerint jár el ebben a kérdésben. Az általános baptista gyakorlat a havonkénti úrvacsorát alkalmazza, általában a hó első vasárnapján.

Az úrvacsora szimbolizmusa

Az úrvacsora általában úgy mutatja be Krisztus halálát, mint a hívő életnek fenntartó erejét. Az általános baptista tanítás szimbólumának tekinti ezt a gyülekezeti szertartást.

1. Az úrvacsora jelképe annak, hogy Krisztus a mi bűneinkért halt meg.

2. Jelképezi azt, hogy az Ő halálának jótéteményét személyesen magunkévá tettük.

3. Jelképezi a magunkévá tétel módját: a Krisztussal való egyesülést.

4. Jelképezi az egykor keresztfeszített, de most élő Úrnak a hívő feletti uralmát s a tőle való állandó függést a hívő egész szellemi életére nézve.

5. Jelképezi a hívő megszentelődését azáltal, hogy újra átélte az Úr halálát és feltámadását.

6. Jelképezi az egyháznak Krisztussal, mint a Fővel való állandó egységét.

7. Jelképezi az Isten országának jövetele és kiterjedése feletti örömet és azt a bizonyosságot, hogy Jézus Krisztus ígérete szerint visszajön megváltottaiért.

Kapcsolat az úrvacsora és bemejtés között

Mindkettő Krisztus halálának szimbóluma. A bemejtésben — úgy mutatja be Krisztus halálát, mint az Isten országába belépésünk előidéző okát. Az úrvacsorában viszont úgy mutatja be Krisztus halálát, mint a már megkezdett üdvéletünk fenntartója erejét. Az egyikben éppúgy dicsőítjük Krisztus halálának megszentelő erejét, mint ahogy a másikban dicsőítjük annak újjászülő erejét.

Mivel a belépés egyszeri, tehát jelképe, a bemejtés is egyszeri esemény. Viszont a Benne élés folyamatos, tehát az úrvacsorát is megismételve gyakorolni kell.

Az úrvacsorát gyakran kell ismételni, mert azt jelképezi, hogy Krisztus a lélek állandó tápláléka.

Az úrvacsora, — akár csak a bemejtés, — egy előzetes kegyelmi állapot jelképe. Önmagában nincsen újjászülő és megszentelő ereje, de olyan jelkép, amely által a hívőnek a Krisztushoz, mint megszentelőjéhez való kapcsolata élet-teljes kifejezést nyer és hatalmasan megerősödik.

Az úrvacsorában való részvétel áldása az úrvacsorázó hitétől függ és ahhoz viszonyul, akárcsak a bemejtésben.

Az úrvacsora mindenekelőtt a hívőnek Krisztussal, mint Urával való közösséget fejezi ki, természetesen a hívők testvéri közösségében.

Az úrvacsorai részvételhez szükséges előzetes feltételek

1. *Ezek a feltételek a következő tényekre épülnek.*

Krisztus az úrvacsora megünneplését nem az egész széles világnak, hanem csak a maga tanítványainak hagyta meg.

A bemejtésben is csak azok a személyek részesülhetnek, akik annak feltételeit vállalják, logikusan következik, hogy ugyanez a helyes az úrvacsora tekintetében is.

Az apostoli parancs, mely szerint Krisztus hívei szakadjanak el, különítsék el magukat másoktól, magában foglalja azt, hogy az úrvacsora még a kimondott egyháztagok és gyülekezeti tagok közül is egy szűkebb körének van szánva.

2. *A feltételek csak olyanok lehetnek, amelyek kifejezetten vagy önként értetődően Krisztusra vagy az ő apostolaira vezethetők vissza.*

Az egyháznak és a gyülekezetnek csak végrehajtó és nem törvényhozó hatalma van. Az a feladata, hogy az úrvacsora gyakorlásában ne alkosson új szabályokat, hanem *kutassa fel és alkalmazza az Újszövetségben megadott rendelkezéseket.*

Egy egyháznak sincsen joga arra, hogy ettől eltérő formulákat állapítson meg, de felelős azért, hogy ismeretessé tegye a Krisztus és apostolai által megszentelt igéket. *Az újszövetségi előzmény az egyetlen forrás, az általános törvény az egyház számára.*

3. *Az Újszövetséget vizsgálva azt találjuk, hogy az úrvacsorán való részvételnek négy feltétele van.*

a) *Az újjászületés.* Az úrvacsora külső kinyilvánítása a hívő olyan életének, amelyet Krisztus élete táplál és tart fenn. Eszerint nem vehet részt benne az, aki bűnei és vétkei miatt halott. Nem táplálunk hullát. Az apostolok nem osztottak úrvacsorát hitetleneknek. Ellenkezőleg: az a parancs, hogy minden úrvacsorázó próbálja meg magát, magában rejti azt, hogy az is kelléke a részvételnek, hogy az úrvacsorázó hite szerint becsülje meg az Úr testét.

b) *Az előzetes bemejtés.* Annak igazolására, hogy a bemejtés szükséges kellék az úrvacsorában, a következő érveket emeljük ki:

A bemejtést az úrvacsora előtt rendelték el és szolgáltatták ki.

Az apostolok, akik először ünnepelték azt, minden valószínűség szerint *maguk is be voltak mértve.*

Krisztus parancsa a bemejtést mindjárt a tanítványi minőség után sorolta fel. (Mt 28,19—20.)

Minden ismert esetben ez volt az első keresztyének által elismert és az apostolok által jóváhagyott szabály.

A szertartások szimbolizmusa magával hozza, hogy a bemejtésnek meg kell előznie az úrvacsorát. Szükséges, hogy a *jelképes cselekmény rendje* a jelképezett tények sorrendjét is kifejezésre juttassa. A megszentelés nem lehetséges újjászületés nélkül. Hogy baptista nézőpontból mit jelent a bemejtés, mint az úrvacsora hitalapja, azt a baptista hitvallások egész sora bizonyítja. Példa erre a Somerset Confession XXIV. cikkelye 1656-ból.⁸

Valamennyi evangéliumi egyház hitvallása megerősíti azt a véleményt, hogy a Szentírás parancsainak, amelyek a szertartások rendjére vonatkoznak, ez a természetszerű, helyes értelmezése.

c) *Gyülekezeti tagság.*

a) Az úrvacsora *egyházi ordináció*, amelyet Krisztus gyülekezeti ilyenek ismernek el. Ezért az egyházban való tagság természetszerűen megelőzi az úrvacsorázást. Minthogy az együttékezés családi szokás, az

abban résztvevőknek előbb családtagoknak kell lenniük.

b) Az úrvacsora az *egyházi közösség* jelképe. A közösségből való kizárás mit sem jelentene, ha nem jelentí egyúttal az úrvacsora közösségből való kizárást is. Ha az úrvacsora valamely egyénnek Krisztussal való közössége lenne csupán, akkor a gyülekezetnek nem volna joga abból bárkit kizárni.

d) A feddhetetlen élet.

Az ige tanítása alapján világos, hogy úrvacsorában való részvételre csak azok a gyülekezeti tagok jogosultak, akik az Úr testét meg tudják becsülni (1Kor 11,29).

A rendetlen viselkedés az egyház, a gyülekezet tagjának olyan életfolytatását jelenti, amely ellenkezik az evangélium parancsaival. Az ilyen viselkedés az úrvacsorán való részvételnek akadálya, mert ez az egyháztagságnak, gyülekezeti tagságnak jele.

A rendetlen élet és a méltatlan magatartás tehát magukkal vonják a gyülekezeti közösségből és az úrvacsorából való kizárást is, minthogy az úrvacsora a gyülekezeti tagság kifejezett jele.

Baptista gyakorlat szerint a helyi gyülekezet bírálja annak, hogy a felsorolt feltételek megvannak-e annál a személynél, aki részt kíván venni az úrvacsorán.

Az úrvacsora mai problémái

Természetes, hogy sem a tanítást, sem a mai gyakorlatot nem tekintjük olyanoknak, amely abszolút és változhatatlan. Más keresztyén egyházakhoz hasonlóan az utóbbi évtizedekben többször is időszerű témaként került elő konferenciákon és tanulmányi bizottságokban az úrvacsora kérdése, mind a tan, mind a gyakorlat nézőpontjából. Az egységes látásra való törekvést jelzi, hogy a Baptista Világszövetség illetékes bizottsága is folyamatosan tanácskozik e kérdésekről.

Mielőtt a magunk területén vizsgálódnánk az úrvacsorán és gyakorlat szemponkjából, nézzünk körül szélesebb egyházi területen is.

Paul *Tillich* azt állítja, hogy „az egyháznak olyan időszakában élünk, amikor a szentségek halála fenyeget bennünket”.⁹

William *Barclay* szerint: „bármily gyakran ünnepljük a szentségeket, mégis igaz, hogy egyre idegebb és egyre kisebb a jelentősége azok számára, akik benne együtt vannak. Bizonyára több oka is van annak, hogy a szentségek beépültek ugyan az egyház szerkezetébe, de inkább rituális, mint valóságos részeként jelentkezik”.¹⁰

Kétségtelen, hogy az úrvacsora jelentése évszázadok során nagyon sokat változott.

Tudjuk, hogy az ókori világ számára a „sacrament”-nek óriási jelentősége volt. „Ha Krisztus nem rendelte volna el a keresztséget és az eucharistiát, az egyháznak kellett volna kigondolni azokat. A keresztyénség sacramentumok nélkül soha nem hódította volna meg Európát”.¹¹

De idők folyamán újból és újból felmerült az a kérdés, hogy milyen formában fejezi ki leghelyesebben a lényeges tartalmi részt az úrvacsora?

„Amikor a reformáció balszárnyának egyes radikális képviselői ragaszkodtak hozzá, hogy az ősi gyakorlat részleteit kell helyreállítani, Luther határozottan megkérdezte, hogy vajon ez nem kívánja-e meg, hogy az úrvacsorát csak Jeruzsálemben szabad elfogasztani, csak a felső szobában és csak este, és csak úgy, hogy a résztvevők könyökölnek. A keresztyénség egyetlen nagyobb egyháza sem próbálkozott ilyen radikálisan az úrvacsora külsőségeinek a visszaadására, mert el kel-

lett ismerni, hogy a külső megtartásban változások következtek be már az apostoli korszakban is. Azonban, egyesek haboztak abban, hogy az újszövetségi idők után ilyen változtatások helyességét elfogadják”.¹²

Az úrvacsora történetét nemcsak a nagy történelmi egyháztípusok különféle elvi és gyakorlati vitái jelezték, hanem sok más tényező is befolyásolta a kialakulás formáját és tartalmát.

Talán az is igaz, amit *Barclay* idéz ezzel kapcsolatban:

„A vallások története egy hosszú kísérlet arra, hogy régi szokások új értelmet nyerjenek és hogy jól hangzó elméletet találjanak képtelen gyakorlatoknak”.¹³

„De ez azt is jelentheti, hogy bárhogy is teszünk dolgokat, minden szimbólum, cselekmény, gesztus vagy ceremónia — magában véve semleges dolog. De az a kontextus, amelyben azt alkalmazzák és az a jelentés, amit ezért magában hordoz, segíthet vagy félrevezethet, és ebben az értelemben lehet helyes vagy rossz”.¹⁴

A problémák és viták lényegében e körül forogtak, hogy mi hát a legfontosabb az úrvacsora alkalmazásában? Forma és tartalom, hogyan viszonyulnak egymáshoz?

Erre gondolt *Luther*, amikor kinyilvánította, hogy az úrvacsora lényegében az evangélium rövid összegezése. Mint minden szóbeli bizonyágtétel Krisztusról, az úrvacsora minden alkalma is bizonyágtétel Krisztusról, aki magát adta értünk és üdvösségünkért. Mint ahogy a szóbeli bizonyágtétel sem csupán kinyilvánít valamit, hanem eredményezi azt, amit kinyilvánít, így a sakramentumban a cselekmény nem csupán szimbolizál valamit, hanem eredményezi azt, amit szimbolizál. Bensőséges asztalközösségekben Krisztus egyesíti magát a hívőkkel, és Krisztusban a hívők egyesülnek hívő társaikkal is. Krisztus egyúttal az adományozó és az ajándék.¹⁵

Hogy vajon Krisztus ténylegesen jelen van-e az úrvacsorában, vagy a sakramentum csupán emlékezés egy múltbeli eseményről és egy távollevő Úrról, ez az egyik főoka annak, hogy az egyház megoszlott. Ezt a problémát tovább bonyolítja az az ellentmondás, ami az ő jelenlétének pontos természetével kapcsolatos; vajon jelenléte csupán úgynevezett „lelki” jelenlét, vagy pedig magában foglalja Krisztus emberi természetét.

A baptista hívők ma is hisznek abban, hogy az értük meghalt, feltámadott és élő Jézus Krisztus jelen van az úrvacsora alkalmával, de nem az ún. reálprezencia értelmében.

Lehmann találoan válaszol e kérdésre: „A teljes Krisztus az, aki odaadja a teljes embernek és így Krisztus, aki odaadja magát, az a személy, akinek a teste megtört és akinek a vére kiomlott a Golgotán. Az élet a vérben van, és ő éppen ezt adta a világ bűneiért; és ezáltal él a megváltottak közössége. A kereszten megtört test szeretetben való teljes önátadásában az a test, amelyet továbbra is ad. A „jelenlét” ilyenfajta a sakramentumban, a „valóságos” szó hozzáadását szükségtelenné teszi. Vagy nincs jelenlét, vagy pedig csak az van, hogy a teljes Krisztus odaadta magát”.

„Egy dolog azonban bizonyos, és ezt nem szabad elveszíteni a vacsora „ünneplésekor”: ez kezdettől fogva így volt, és továbbra is így kell lennie, hogy örömteljes előretétekintés történik Isten munkájának végső kiteljesedésére, de örömdetes ünneplése történik az Úr azonnali jelenlétének is. Ha az egyház elveszíti a vacsora ünneplésében ezt az örömet, akkor jaj az egyháznak!”¹⁶

És ez a tény is azt jelzi: „sok ok van rá, hogy sürgősen és őszintén újból felül kell vizsgálni, hogy a ma egyházában hogyan értelmezik és gyakorolják az úrvacsorát”.¹⁷

Hogyan megy végbe ez a felülvizsgálat a baptista egyházban és gyülekezetekben?

Magyarországi viszonylatban Almási Mihály foglalkozott behatóan az úrvacsora tematikájával. Egyik ezzel foglalkozó tanulmányában¹⁸ elemző bírálatot mond az úrvacsoratan szigorított nézeteiről. Meg is magyarázza a „beszűkülés” feltehető okait. Úgy látja, hogy az új hitvallás — mely 1973-ban javított kiadásban megjelent — már haladóbb szellemet képvisel. Ezt előrelépésnek nevezi a korábbi álláspontokhoz képest s a következőket írja e hitvallási szövegről:

„1. Elkerüli az úrvacsora minősítő megnevezését, így tág teret biztosít a szabad értelmezésnek.

2. Nem szabályozza az úrvacsora gyakoriságát, ebben a vonatkozásban is tiszteletben tartja a helyi gyülekezetek döntését.

3. Tartalmazza a hálaadó emlékezés, az eszkatologikus előretételezés és a cselekvés eszméjét.

4. Hangsúlyozza a hit gyümölcsésként és a Szentlélek közreműködésével előálló Krisztussal való lelki egyesülést, ugyanakkor világosan állást foglal a kenyér és bor jelképi mivolta mellett.

5. Tekintettel van az egymással való közösség megújulásának szükségére is.

6. Sem itt, sem a „gyülekezeti fegyelem” cím alatt nem tud az úrvacsorától való eltiltásról, mint fegyelmező eszközzel.

7. Nem utal arra, hogy csak lelkész (esetleg avatott presbiter vagy diakónus) oszthatja csupán a jegyeket. E tekintetben is biztosítja a szabadságot.

8. Nem sugallja a zárt communiót. Tudomásul veszi a zárt intercommuniót, sőt: nem tekinti kimondott feltételnek a baptista gyülekezeti tagságot sem.

9. Nem enged azonban a bemelegítés és újjászületés, valamint a rendezett közösségi élet vonatkozásában.”

Mai gyakorlatunk gondjai és problémái kisebb részben tanbeli, nagyobb részben gyakorlati területen jelentkeznek. Úgy gondolom, nem volna helytelen gyülekezeti tagjainkkal az úrvacsorára vonatkozó hitvallási szöveget megtanítani, mert ilyen világosan ezt kevesen tudják megfogalmazni.

Igazat kell adnunk Barclay-nak, aki így írt: „Megelőző oktatás nélkül az úrvacsora vagy formalizmus, vagy babonasággá válik. A tanítói szolgálatnak és a sakramentális szolgálatnak egymás mellett kell haladnia. Talán igazat mondunk azzal, hogy a mai egyház legnagyobb mulasztása az, hogy nem gyakorolja a tanítás szolgálatát, és ahol hiányzik az oktatás, ott a sakramentumok értékcsökkenése is bekövetkezhet”.¹⁹

Nagyobb hangsúlyt kell adnunk ezen kívül az úrvacsora előtti meditációra, tanításra, intésre és emlékeztetésre; ugyanakkor az úrvacsorán résztvevők csendje és elmélyedése is fontos a Krisztus jelenléte átéléséhez. És itt mondhatom el azt az álláspontot, hogy baptista tanításunk az ekkleziológia körébe tartozó úrvacsoratan erősen krisztológiai nézőpontból is kezeli.

Almás Mihály a következő megállapításokat teszi, amelyek bizonyos tanbeli hiányosságokra utalnak:

„Az úrvacsora közös étkezés (agapé) jellege már sokkal halványabb, az örömművelés pedig alig mutatható ki. Az áldozat motívum is szinte teljesen hiányzik. Ennek oka nyilván a római katolikus értelmezéssel való radikális szembenállás. A páskával való összekapcsolás élő hagyomány.

Az eszkatologikus szempont mindössze annyiban érvényesül, amennyiben a bibliai szövegekben konkrét megfogalmazást nyer, de az igehirdetésben szegényesen mutatható ki.

Diakóniai tevékenységnek fogható föl a betegek meglátogatása a lelkipásztor és legalább két diakónus által, s a jegyek ilyen körben való kiszolgálása. Bizonyos időszakokban kimutatható a gyülekezet szegényeit vagy más szegényeket megsegítő célzatú, az úrvacsorával egybekötött célgyűjtés.”²⁰

A gyakorlati szempontokat figyelembe véve a következőket állapíthatjuk meg:

Noha napjainkban is a baptista gyülekezetekben ünnepnek számít a havonkénti úrvacsora — akárcsak az időnként tartott bemelegítés (kereszttség) — valóban nem mindig mutatható ki a fokozott mértékű hálaadás, sem az örömművelés jellege. A diakóniai aspektus is eléggé elapodott (pl. a szeretetházi célgyűjtések).

Gyengéje lehet az úrvacsorai istentiszteleteknek az, hogy nincs kötelező (csak ajánlott) liturgia. Ez azzal a veszéllyel járhat, hogy ellaposodik, szétesik a formája, a rendje s ez a tartalom kárára is mehet.

Az asztalközösség jellege fontos az úrvacsorai communióban. Ezt sokáig és sok helyen a közös kézfogas is jelezte. („Áldott legyen a frigy, mely minket összeköt...”) Sok helyen mint „formaságot” elhagyták, pedig annál több jelentése van.

Több gyülekezetben gyakorlattá lett, hogy akiknek egymással rendezetlen ügyük van, visszatartják magukat az úrvacsorától, ahelyett, hogy rendeznék egymással dolgaikat. Talán még meg is nyugtatják magukat, hogy a Biblia szerint járnak el, mert méltatlanok az Úr asztalára.

Inkább gyakorlati, mint elvi kérdésként került elő az utóbbi évtizedekben, hogy — nyugati hatásra — a közös pohár helyett ún. kispoharakat alkalmazunk az úrvacsorai bor kiszolgálásához. Ez egyes helyeken komoly problémákat jelentett, de a gyülekezetek nagy többsége ma már egyenértékűnek tekinti mindkét formát és minőségi változást ez nem jelentett.

Végül azt is meg kell említenem, hogy egyes baptista gyülekezetek részére problémát jelent az intercommunió, amelyet nem is túl sok helyen alkalmaznak. Ekkleziológiai szempontból ezt ott lehet elfogadtni igazán kommunióknak, ahol az ökumenikus gondolkodás Krisztusban testvérnek fogadja el a más egyházak tagjait is

Dr. Nagy József

JEGYZETEK

1. „Hisszük, hogy a hívő kereszttség bemelegítés által szükséges az úrvacsora vételéhez.” Elkhorn and South Kentucky Associations, 1801. W. L. Lumpkin Baptist Confessions of Faith, 359. l. — 2. (Lumpkin, 366.) The New Hampshire Confession XIV., 1833. — 3. (Lumpkin, 375—376). Free Will Baptists, 1834. XVIII. — 4. (Lumpkin, 380). North American Baptist Association, 1950. — 5. (Lumpkin, 388). Baptist Bible Union of America, 1923, XIV. — 6. (Lumpkin, 396—397). Southern Baptist Convention, 1963. — 7. (Lumpkin, 406). Alliance of Evangelical Freechurch Congregations (német) 1950. — 8. (Lumpkin, Somerset Confession, 1656. XXIV. — 9. The Protestant Era, 48. l. — 10. The Lord's Supper, 7. l. — 11. W. R. Inge: Contentis Veritatis p. 279. — 12. Theodore G. Tappert: The Lord's Supper, Muhlenberg Press, Philadelphia, 57. l. — 13. (S. Angus: The Religions Quests of the Graeco Roman World pp. 136.) — 14. (Tappert, i. m. 60. l.) — 15. (Tappert i. m. 61—62. l.) — 16. Helmut Lehmann: Meaning and practice of the Lord's Supper, 180, 183. l. — 17. Lehmann i. m. 61. l. — 18. Az úrvacsora. Megjelent a Baptista Teológiai Szeminárium 75. éves jubileumi gyűjteményében. — 19. (Barclay, i. m. 11. l.) — 20. Almási Mihály i. m.